

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
для студентів спеціальності
8.03050101 "Економічна теорія"
денної форми навчання

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 2 від 01.10.2012 р.

Укладач Степаненко В. О.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Фінансовий менеджмент" для студентів спеціальності 8.03050101 "Економічна теорія" денної форми навчання / укл. В. О. Степаненко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 60 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Наведено плани лекцій і семінарських занять, методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань, самостійної роботи та систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050101 "Економічна теорія" денної форми навчання.

Вступ

Адміністрування та організація господарської діяльності, зокрема, передбачає управління фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання. Фінансовий стан підприємств безпосередньо впливає на прийняття управлінських рішень, перспективи та результати діяльності галузей, стан національної економіки в цілому.

Роль фінансового менеджменту як системи управління фінансовими ресурсами та оборотом грошових засобів підприємства поступово зростає, оскільки його використання спрощує досягнення виробничих, економічних і фінансових цілей господарюючого суб'єкта. Трансформаційні зміни в економіці України потребують нового погляду на мистецтво управління фінансами, яке поєднує органи державного управління, фінансові й податкові органи, власника підприємства та апарат управління. Це можливе за умов постійного вдосконалення, використання зарубіжного досвіду з метою підвищити показники ділової активності підприємств, ефективності діяльності ринків інвестицій, грошей і капіталу.

Зазначені процеси, а також особливості формування та використання фінансових ресурсів, тенденції розвитку фінансових відносин, актуальні питання теорії і практики формування фінансової політики підприємства вивчає навчальна дисципліна "Фінансовий менеджмент".

Мета дисципліни – формування системи теоретичних знань і прикладних вмінь і навичок щодо оцінки та управління фінансовими ресурсами на підприємстві, фінансового планування та забезпечення максимізації прибутку та ринкової вартості підприємства.

Зв'язок з іншими дисциплінами. Основні поняття, що використовуються в цій навчальній дисципліні, було введено в дисциплінах "Політична економія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Математика для економістів" і "Фінансова економіка".

Завданням є оволодіння теоретичними знаннями щодо основних засад теорії фінансового менеджменту; отримання практичних навичок щодо аналізу фінансових результатів, прибутків, інвестицій, грошових потоків підприємств та засвоєння знань з теоретичних та практичних аспектів управління фінансами за допомогою фінансових інструментів та використання фінансового механізму.

Предмет – система управління фінансами на підприємстві, сукупність методів, засобів та важелів управління фінансами підприємства.

Питання, які розглядаються у дисципліні "Фінансовий менеджмент" мають важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дозволяють розкрити сутність організації грошового обігу, забезпечення фінансовими коштами, оцінити існуючий у країні рівень організації фінансової роботи, набути вмінь порівняльного аналізу в галузі фінансів та визначення конкурентних переваг і вад окремих видів фінансування.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативними актами з питань державної фінансової політики.

Структура навчальної дисципліни "Фінансовий менеджмент" наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни "Фінансовий менеджмент"

Навчальна дисципліна: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 4; в тому числі: змістовних модулів – 2; самостійна робота; індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)	Галузь знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна Рік підготовки: 5 (1). Семестр: 9 (1)
Кількість годин: усього –144 год. Модуль 1 – 78 год. Модуль 2 – 66 год.	Спеціальність: 8.03050101 "Економічна теорія"	Лекції: кількість годин – 34. Семінарські: кількість годин – 18. Самостійна робота: кількість годин – 80. Консультації: кількість годин –12
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 17. Кількість годин за тиждень – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: іспит

Робоча програма розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-професійної програми підготовки магістрів.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

До вивчення навчальної дисципліни "Фінансовий менеджмент" студент приступає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного циклу, а також навчальні дисципліни "Історія економічних вчень", "Політична економія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Фінансова економіка", "Математика для економістів" із циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять і виконуючи практичні завдання. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен володіти такими **емпіричними та теоретичними знаннями:**

знати сутність категорії "фінансовий менеджмент";

осмислювати методи управління витратами, вартістю, рентабельністю та фінансовими потоками підприємства;

усвідомлювати структуру та особливості фінансових звітів;

розуміти стан фінансування та тенденції поліпшення фінансового стану підприємств України;

знати сутність категорій "грошові потоки" та "грошовий обіг";

осмислювати методологію оцінки фінансового стану та платоспроможності підприємств;

знати організацію управління активами підприємства;

розуміти принципи управління підприємством у стані банкрутства;

характеризувати методи оцінки вартості капіталу.

Опанувавши навчальну дисципліну "Фінансовий менеджмент" студент повинен **набути такі компетентності:**

здатність формувати фінансовий звіт;

вміння ефективно управляти інвестиційними потоками, забезпечувати їх синхронізацію;

здатність управляти формуванням активів, пошуку резервів їх зростання;

вміння приймати оптимальні рішення щодо формування фінансових ресурсів підприємств для забезпечення поточної діяльності;

вміння здійснювати прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;

здатність аналізувати та оцінювати доходи майбутніх періодів на підприємстві;

здатність визначати стратегію управління грошовими потоками для забезпечення фінансової стійкості підприємств;

здатність використання фундаментальних, теоретичних і практичних знань із внутрішньофірмового фінансового прогнозування і планування, використання операційних і фінансових бюджетів підприємств, стратегічного фінансового планування;

вміння визначати дохід акціонерів на 1 акцію в поточному та перспективному періоді;

вміння здійснювати оцінку фінансових ризиків підприємства, забезпечуючи нейтралізацію та зменшення їх негативного впливу на діяльність підприємств;

здатність використання методів системного підходу, стратегії управління формуванням прибутку підприємства та його використанням;

здатність управляти власним та залученим капіталом, забезпечуючи підвищення його ефективності;

вміння здійснювати антикризове фінансове управління підприємством;

вміння виявляти резерви підвищення ефективності діяльності підприємства;

здатність планувати витратну та прибуткову частини бюджету підприємства, враховуючи його ділову активність.

Ступінь опанування зазначеними компетентностями, визначається за допомогою Національної рамки кваліфікації. Опис кваліфікаційних рівнів студентів щодо вивчення дисципліни "Фінансовий менеджмент" наведено у табл. 2.

Опис кваліфікаційного рівня "магістр"

Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
<p>Категоріальний апарат дисципліни "фінансовий менеджмент".</p> <p>Методологічні підходи щодо управління витратами, вартістю, рентабельністю та фінансовими потоками підприємства.</p> <p>Принципи фінансування та тенденції поліпшення фінансового стану підприємств України.</p> <p>Науково-методологічні основи оцінки фінансового стану та платоспроможності підприємств.</p> <p>Інструментарій управління активами підприємства.</p> <p>Концептуальні основи антикризового управління підприємством</p>	<p>Аналізувати рух інвестиційних потоків із метою синхронізації.</p> <p>Розв'язувати питання щодо формування фінансових ресурсів підприємств.</p> <p>Робити висновки щодо прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.</p> <p>Оцінювати фінансові ризики підприємства, приймати рішення щодо їх нейтралізації</p>	<p>Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують.</p> <p>Використовувати іноземні мови для ознайомлення з провідними поглядами щодо управління фінансами, обговорення проблем фінансового менеджменту відповідно до ситуаційного контексту.</p> <p>Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із питань фінансового аналізу та планування</p>	<p>Самостійно проводити наукові дослідження в сфері управління фінансами.</p> <p>Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо актуальних проблем фінансового менеджменту у формі наукового звіту, статті, доповіді.</p> <p>Здійснювати безперервне професійне самовдосконалення у сфері управління фінансовими ресурсами та оцінку стратегічного розвитку команди.</p> <p>Здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним</p>

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни "Фінансовий менеджмент" студент має ознайомитися зі структурою програми дисципліни, основними формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни "Фінансовий менеджмент" складається з двох модулів, які об'єднують у собі вісім тем дисципліни, що логічно пов'язані між собою.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські заняття, індивідуальна навчально-дослідна та самостійна роботи студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на			
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійну роботу	Консультації
Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства				
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	4	1	8	1
Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту	2	1	6	1
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	2	2	8	1
Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві	4	1	8	1
Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю	4	2	8	2
Тема 6. Управління необоротними активами	2	2	6	1
Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління				
Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	4	2	8	1
Тема 8. Управління прибутком	2	2	6	1
Тема 9. Управління фінансовими ризиками	4	2	8	1
Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством	4	2	8	1
Тема 11. Фінансове планування на підприємстві	2	1	6	1
Всього годин	34	18	80	12

3. Зміст навчальної дисципліни за темами

Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність та принципи фінансового менеджменту. Сутність, концепції та теорії фінансового менеджменту. Класифікація фінансових ресурсів. Принципи системності, цільової спрямованості, диверсифікованості інвестування та стратегічної орієнтованості.

Мета та завдання фінансового менеджменту. Максимізація добробуту власників капіталу підприємства. Головна мета та завдання фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Механізм фінансового менеджменту. Фінансові важелі та фінансові методи.

Функції фінансового менеджменту. Складові, функції та напрями фінансового менеджменту. Поняття стратегії і тактики фінансового менеджменту. Фінансова політика. Функції фінансового менеджера.

Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Поняття фінансової інформації. Класифікація інформації. Основні вимоги до якості інформації.

Особливості інформаційного забезпечення процесу управління фінансами. Захист фінансової інформації. Законодавство України щодо розповсюдження та захисту інформації.

Фінансова звітність та її зміст. Внутрішні та зовнішні споживачі інформації. "Баланс", "Звіт про фінансові результати", "Звіт про рух грошових коштів", "Звіт про власний капітал", "Примітки до річної фінансової звітності". Поняття комерційної таємниці підприємства. Ефективність інформації.

Тема 3. Аналіз фінансових звітів

Оцінка фінансової звітності як основа прийняття фінансових рішень. Способи аналізу фінансової інформації. Горизонтальний, вертикальний, інтегральний аналіз.

Аналіз балансу підприємства. Класифікація активів та пасивів балансу. Структура балансу. Аналіз майнового стану підприємства. Співвідношення власного та позикового капіталу.

Аналіз звіту про фінансові результати підприємства. Поняття витрат та доходів. Основна, операційна, інвестиційна та фінансова діяльність. Визначення надзвичайної події. Національні стандарти фінансової звітності.

Аналіз звіту про рух грошових коштів. Поняття грошового обігу та грошових коштів від операційної діяльності. Розрахунок руху грошових коштів від операційної та фінансової діяльності.

Аналіз звіту про власний капітал. Функції власного капіталу. Шляхи утворення та класифікація власного капіталу. Функції статутного і додаткового капіталу. Коефіцієнти надходження та вибуття. Особливості руху власного капіталу.

Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві

Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках. Причини втрачання вартості грошей у часі. Майбутня вартість грошей та розрахунок складних відсотків. Поняття теперішньої вартості грошей та дисконтування. Особливості розрахунку ануїтетних виплат.

Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту та їх класифікація. Взаємозв'язок понять "виручка" та "прибуток". Проблеми руху грошових коштів. Ефективне управління грошовими потоками. Відмінності грошових потоків від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Інструментарій управління грошовими потоками. Прямий і непрямий методи складання звіту про рух грошових коштів та їх розрахунок.

Поняття та розрахунок чистого грошового потоку. Розрахунок чистого грошового потоку за допомогою системи коефіцієнтів. Поняття ліквідного грошового потоку. Надходження та вибуття грошових коштів. Коефіцієнт інкасації та касовий бюджет. Причини дефіциту грошових коштів.

Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю

Склад і структура активів підприємства. Основи управління активами. Класифікація активів підприємства. Формування активів. Необхідність забезпечення прискорення обігу активів у процесі їх використання.

Основні методи оцінки активів підприємства. Метод балансової оцінки. Метод оцінки вартості заміщення. Метод оцінки ринкової вартості. Експертний метод оцінки. Метод оцінки майбутнього чистого грошового потоку. Метод оцінки на основі регресивного моделювання.

Управління виробничими запасами та запасами готової продукції. Класифікація запасів за метою створення. Модель НОЗ. Проблеми мінімізації виробничих запасів та запасів готової продукції.

Управління дебіторською заборгованістю. Класифікація дебіторської заборгованості. Розрахунок фінансових коефіцієнтів для аналізу в попередньому періоді. Товарний і споживчий кредит та принципи кредитної політики підприємства.

Управління грошовими коштами. Алгоритм управління грошовими коштами. Інструментарій аналізу грошових коштів підприємства.

Стратегії фінансування оборотних активів. Класифікація оборотного капіталу. Поняття операційного, виробничого та фінансового циклу. Особливості стратегій фінансування оборотних активів.

Тема 6. Управління необоротними активами

Управління необоротними активами, основними засобами та нематеріальними активами. Створення необоротних активів. Відмінності оборотних та необоротних активів. Методи оцінювання необоротних активів.

Класифікація нематеріальних активів. Критерії вибору нематеріальних активів.

Визначення вартості нематеріальних активів підприємства. Методи витратного та дохідного підходів. Поняття роялті та його особливості.

Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

Сутність, класифікація капіталу та принципи його формування.

Поняття і принципи формування капіталу підприємства. Види капіталу за певними ознаками. Класифікація капіталу за П(С)БО України.

Управління формуванням власного капіталу. Джерела формування власного капіталу. Статутний, пайовий та резервний капітал. Визначення нерозподіленого прибутку. Визначення потреби у власних фінансових ресурсах.

Управління позиковим капіталом. Визначення позикового (залученого) капіталу. Довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання. Засоби управління кредиторською заборгованістю. Граничний обсяг залучення позикових коштів.

Визначення вартості капіталу. Фінансовий леверидж. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного, позикового та акціонерного капіталу. Вплив інфляції на ринкову вартість капіталу. Розрахунок ефекту фінансового левериджу.

Оптимізація структура капіталу. Теорії структури капіталу. Перелік факторів впливу на структуру капіталу. Взаємозв'язок структури капіталу та вартості підприємства.

Тема 8. Управління прибутком

Організація та інструментарій управління прибутком підприємства. Завдання управління прибутком. Обліковий і податковий прибуток підприємства. Прогнозування обсягів прибутку в перспективі.

Управління формуванням прибутку від операційної діяльності. Поняття прибутку від операційної діяльності. Вплив різноспрямованих факторів на формування прибутку.

Управління витратами підприємства. Аналіз беззбитковості. Розрахунок граничної виручки та граничних витрат. Визначення мінімального обсягу реалізації продукції (у разі незмінних цін та умовно-постійних витрат). Вплив витрат на собівартість готової продукції. Формування цінової політики.

Максимізація прибутку підприємства. Операційний леверидж. Розробка політики максимізації прибутку на підприємстві. Методи граничного аналізу та операційного левериджу. Розрахунок ефекту операційного левериджу.

Роль податкового планування в управлінні прибутком. Поняття прибутку до оподаткування. Законодавство України щодо оподаткування прибутку підприємств. Ефективна податкова політика підприємства.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація. Валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний ризики та їх особливості. Вплив факторів на фінансові ризики. Взаємозв'язок рівня фінансового ризику, фінансового стану підприємства та його прибутковості.

Сучасні концепції організації управління ризиками. Оцінка максимально можливого рівня негативного відхилення (збитків, втрат). Оцінка відхилення, приведеного на ризик (рентабельність капіталу підприємства, приведена на ризик (RAROC); рентабельність активів підприємства, приведена на ризик (RAROA); капітал, приведений на ризик).

Прогнозування та нейтралізація фінансових ризиків. Поняття та принципи ризик-менеджменту. Формування стратегії ризик-менеджменту. Хеджування ризиків. Біржові угоди.

Методи розрахунку та моделі оцінювання ризиків. Якісний та кількісний аналіз ризиків. Метод експертних оцінок. Метод "дерева рішень". Метод аналізу чутливості, метод сценаріїв та метод Монте-Карло.

Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством

Сутність та основні елементи антикризового фінансового менеджменту. Поняття кризового стану підприємства. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на діяльність підприємства. Особливості банкрутства та його види.

Зарубіжні методики визначення загрози банкрутства. Діагностика банкрутства підприємства за допомогою коефіцієнта Бивера. Використання дискримінантного аналізу та розрахунок індексу кредитоспроможності за Е. Альтманом. Модель Р. Таффлер і Г. Тишоу, модель Спрингейта.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за допомогою вітчизняних методик. Поняття процедури визнання банкрутства підприємства в Україні. Використання методики оцінки платоспроможності вітчизняних підприємств. Доведення до банкрутства. Ліквідація підприємства.

Механізм фінансової стабілізації підприємства. Фінансова санація як складова антикризового управління. Сутність фінансової санації та її види. Фінансове оздоровлення суб'єкта господарювання. Поновлення або збереження ліквідності та платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості, поліпшення структури капіталу та мобілізація фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів виробничо-технічного та організаційного характеру.

Реструктуризація підприємств у системі антикризового фінансового управління. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". Розмежування між категоріями "реструктуризація підприємства" та "реорганізація". Реструктуризація виробництва. Реструктуризація активів. Фінансова реструктуризація. Корпоративна реструктуризація (реорганізація).

Тема 11. Фінансове планування на підприємстві

Зміст та завдання фінансового планування. Принципи організації фінансового планування на підприємстві. Визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання, виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів. Здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

Методи фінансового планування. Балансовий метод. Нормативний, розрахунково-аналітичний методи, метод оптимізації планових рішень та метод економіко-математичного моделювання.

Етапи розробки фінансового плану. Порядок складання фінансового плану. Баланс грошових надходжень та витрат; таблиця доходів та витрат; прогнозований баланс активів та пасивів підприємства; розрахунок точки беззбитковості.

Оперативне фінансове планування на підприємстві. Платіжний календар, оперативне фінансування фінансовими службами підприємства, забезпечення виконання розрахункових та платіжних зобов'язань, фіксування поточних змін платоспроможності підприємства.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

- 1.1. Сутність та принципи фінансового менеджменту.
- 1.2. Мета та завдання фінансового менеджменту.
- 1.3. Функції фінансового менеджменту.

Література: [1; 3; 13; 18; 22; 25; 48; 51].

Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту

- 2.1. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
- 2.2. Особливості інформаційного забезпечення процесу управління фінансами.
- 2.3. Фінансова звітність та її зміст. Внутрішні та зовнішні споживачі інформації.

Література: [1; 3; 13; 18; 22; 25; 48; 51].

Тема 3. Аналіз фінансових звітів

- 3.1. Оцінка фінансової звітності як основа прийняття фінансових рішень.
- 3.2. Аналіз балансу підприємства.
- 3.3. Аналіз звіту про фінансові результати підприємства.
- 3.4. Аналіз звіту про рух грошових коштів.
- 3.5. Аналіз звіту про власний капітал.

Література: [12; 14; 17; 19; 25; 42; 49].

Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві

- 4.1. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.
- 4.2. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту та їх класифікація.

- 4.3. Інструментарій управління грошовими потоками.
 - 4.4. Поняття та розрахунок чистого грошового потоку.
- Література:** [9; 10; 13; 16; 20; 24; 34].

Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю

- 5.1. Склад і структура активів підприємства. Основи управління активами.
 - 5.2. Основні методи оцінки активів підприємства.
 - 5.3. Управління виробничими запасами та запасами готової продукції.
 - 5.4. Управління дебіторською заборгованістю.
 - 5.5. Управління грошовими коштами.
 - 5.6. Стратегії фінансування оборотних активів.
- Література:** [1; 3; 7; 11; 20; 46; 48; 50].

Тема 6. Управління необоротними активами

- 6.1. Управління необоротними активами, основними засобами та нематеріальними активами.
 - 6.2. Класифікація нематеріальних активів.
 - 6.3. Визначення вартості нематеріальних активів підприємства.
- Література:** [1; 3; 7; 11; 20; 46; 48; 50].

Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

- 7.1. Сутність, класифікація капіталу та принципи його формування.
 - 7.2. Управління формуванням власного капіталу.
 - 7.3. Управління позиковим капіталом.
 - 7.4. Визначення вартості капіталу. Фінансовий леверидж.
 - 7.5. Оптимізація структура капіталу.
- Література:** [13; 18; 21; 27; 30; 47].

Тема 8. Управління прибутком

- 8.1. Організація та інструментарій управління прибутком підприємства.
 - 8.2. Управління формуванням прибутку від операційної діяльності.
 - 8.3. Управління витратами підприємства. Аналіз беззбитковості.
 - 8.4. Максимізація прибутку підприємства. Операційний леверидж.
 - 8.5. Роль податкового планування в управлінні прибутком.
- Література:** [9; 10; 17; 19; 21; 35; 42; 48].

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

- 9.1. Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.
- 9.2. Сучасні концепції організації управління ризиками.
- 9.3. Прогнозування та нейтралізація фінансових ризиків.
- 9.4. Методи розрахунку та моделі оцінювання ризиків.

Література: [1; 2; 3; 29; 31; 38; 41; 42].

Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством

- 10.1. Сутність та основні елементи антикризового фінансового менеджменту.
- 10.2. Зарубіжні методики визначення загрози банкрутства.
- 10.3. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за допомогою вітчизняних методик.
- 10.4. Механізм фінансової стабілізації підприємства. Фінансова санація як складова антикризового управління.
- 10.5. Реструктуризація підприємств у системі антикризового фінансового управління.

Література: [4; 13; 14; 34; 36].

Тема 11. Фінансове планування на підприємстві

- 11.1. Зміст та завдання фінансового планування.
- 11.2. Методи фінансового планування.
- 11.3. Етапи розробки фінансового плану.
- 11.4. Оперативне фінансове планування на підприємстві.

Література: [1; 3; 29; 31; 38; 41; 42].

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентами теоретичних знань, отриманих на лекційних заняттях, у процесі самостійного вивчення матеріалу чи під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи.

На кожному семінарському занятті (табл. 4) викладач оцінює підготовлені студентами виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Перелік тем семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Питання для дискусій	Кількість годин	Література
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства				
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	1. Основні концепції та теорії фінансового менеджменту. 2. Максимізація добробуту власників капіталу підприємства. 3. Пріоритети стратегії і тактики фінансового менеджменту. Фінансова політика. 4. Найпоширеніші фінансові звіти в Україні	1. Проблема обмеженості фінансових ресурсів на підприємствах. 2. Ефективність використання фінансових ресурсів для виробничих та торговельних підприємств. 3. Як впливає наявність фінансової стратегії на економічну ефективність підприємства?	1	[1; 3; 13; 18; 22; 25; 48; 51]
Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту	1. Способи класифікації фінансової інформації. 2. Основні вимоги до якості фінансової інформації. 3. Характеристика та особливості внутрішніх та зовнішніх споживачів інформації	1. Фінансові відомості нормативно-додаткового характеру. 2. Які існують проблеми інформаційного забезпечення фінансового менеджменту в Україні? 3. Порівняйте поняття комерційної таємниці підприємства в Україні та світі. 4. Обґрунтування необхідності створення Закону України "Про інформацію"	1	[1; 3; 13; 18; 22; 25; 48; 51]
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	1. Ефективність аналізу фінансової інформації. 2. Аналіз майнового стану підприємства. 3. Поняття витрат та доходів. 4. Розрахунок руху грошових коштів від операційної та фінансової діяльності. 5. Шляхи утворення та класифікація власного капіталу. Функції статутного і додаткового капіталу	1. Порівняйте низку фінансових звітів України та Росії. 2. Які тенденції співвідношення власного та позикового капіталу в Україні в період економічної кризи? 3. Проаналізуйте методи розрахунку руху грошей. 4. Які переваги має фінансування за рахунок власного капіталу?	2	[12; 14; 17; 19; 25; 42; 49]

1	2	3	4	5
Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві	1. Майбутня вартість грошей та розрахунок складних відсотків. 2. Ефективне управління грошовими потоками. 3. Методи складання звіту про рух грошових коштів та їх розрахунок. 4. Причини дефіциту грошових коштів	1. Необхідність вивчення сутності вартості грошей у часі. 2. Проблема пошуку тимчасово вільних грошових коштів. 3. Які методи використовуються при складанні фінансового плану? 4. Найпоширеніші види кредитів, їх порівняльний аналіз. 5. Назвіть методи фінансового контролю	1	[9; 10; 13; 16; 20; 24; 34]
Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю	1. Класифікація активів підприємства. Формування активів. 2. Експертний метод оцінки активів підприємства. 3. Проблеми мінімізації виробничих запасів та запасів готової продукції. 4. Товарний і споживчий кредит та принципи кредитної політики. 5. Інструментарій аналізу грошових коштів підприємства. 6. Особливості стратегій фінансування оборотних активів	1. Недоліки та переваги прискорення обігу активів. 2. Відмінності методів оцінки активів підприємства. 3. Переваги автоматизованих логістичних схем. 4. Сфери застосування фінансування оборотних активів. 5. Найменш ефективні інструменти аналізу грошових коштів підприємства. 6. Мета управління активами на підприємстві	2	[1; 3; 7; 11; 20; 46; 48; 50]
Тема 6. Управління необоротними активами	1. Використання методів оцінювання нематеріальних активів на практиці. 2. Поняття роялті в українській економіці. 3. Визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій та розширеній основі	1. Як ви розумієте процес вибуття необоротних активів у зв'язку з моральним або фізичним зносом? 2. Дайте оцінку стану розвитку вітчизняного ринку роялті. 3. Формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури	2	[1; 3; 7; 11; 20; 46; 48; 50]

1	2	3	4	5
Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління				
Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і принципи формування капіталу підприємства. 2. Статутний, пайовий та резервний капітал. 3. Довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання. 4. Розрахунок вартості капіталу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання оцінки вартості капіталу. 2. Як забезпечити прозорість даних про власний капітал підприємства? 3. Необхідність та проблеми залучення позикових коштів. 4. Чи відповідає український ринок капіталів міжнародним стандартам? 	2	[13; 18; 21; 27; 30; 47]
Тема 8. Управління прибутком	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обліковий і податковий прибуток підприємства. 2. Вплив різноспрямованих факторів на формування прибутку. 3. Розрахунок граничної виручки та граничних витрат. 4. Розрахунок ефекту операційного левеліду. 5. Ефективна податкова політика підприємства 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз податкових реформ в Україні в період з 201 – 2012 рр. 2. Проблема тінізації прибутку підприємства та реальних показників рентабельності в Україні. 3. Формування вітчизняної цінової політики в галузі торгівлі імпортованими товарами. 4. Корупція в Україні після податкової реформи 2011 р. 	2	[9; 10; 17; 19; 21; 35; 42; 48]
Тема 9. Управління фінансовими ризиками	<ol style="list-style-type: none"> 1. Валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний і кредитний ризику та їх особливості. 2. Оцінка максимально можливого рівня негативного відхилення (збитків, втрат). 3. Поняття та принципи ризик-менеджменту. 4. Якісний та кількісний аналіз ризиків 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Який тип ризику притаманний фінансовій кризі в країні? 2. Обґрунтування можливостей нейтралізації фінансових ризиків. 3. Яким чином можливо диверсифікувати фінансові ризики? 4. В якій галузі найчастіше використовують метод аналізу чутливості? 	2	[1; 2; 3; 29; 31; 38; 41; 42]

1	2	3	4	5
Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством	<p>1. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на діяльність підприємства.</p> <p>2. Використання дискримінантного аналізу та розрахунок індексу кредитоспроможності за Е. Альтманом.</p> <p>3. Поняття процедури визнання банкрутства підприємства в Україні.</p> <p>4. Фінансове оздоровлення суб'єкта господарювання.</p> <p>5. Розмежування між категоріями "реструктуризація підприємства" та "реорганізація"</p>	<p>1. Особливості банкрутства та його види.</p> <p>2. Які переваги і недоліки примусового банкрутства для підприємства?</p> <p>3. Дати порівняльний аналіз доходності різних видів фінансового оздоровлення.</p> <p>4. Які інноваційні методи виведення підприємства з кризи вам відомі?</p> <p>5. Який тип реструктуризації підприємства найбільш ефективний для виробничого підприємства?</p>	2	[4; 13; 14; 34; 36]
Тема 11. Фінансове планування на підприємстві	<p>1. Визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання.</p> <p>2. Нормативний, розрахунково-аналітичний методи, метод оптимізації планових рішень та метод економіко-математичного моделювання.</p> <p>3. Баланс грошових надходжень та витрат; прогнозований баланс активів та пасивів підприємства; розрахунок точки беззбитковості</p>	<p>1. Як в Україні здійснюється контроль за утворенням та використанням платіжних засобів?</p> <p>2. Яка найважливіша функція платіжного календаря?</p> <p>3. Як зміни платоспроможності підприємства впливають на фінансове планування?</p> <p>4. Використання зарубіжних методик фінансового планування на прикладі великих підприємств України</p>	1	[1; 3; 29; 31; 38; 41; 42]

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є однією з форм організації навчального процесу у вищих закладах освіти, яка передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх на практиці.

До індивідуальних завдань належать: написання есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій і підготовка реферативних матеріалів щодо публікацій з тих чи інших тем, власних досліджень студентів при написанні тез чи статей тощо. Складовою індивідуальних завдань є підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Як правило, індивідуальні навчально-дослідні завдання виконуються окремо кожним студентом. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися декілька студентів.

Метою індивідуального навчально-дослідного завдання є глибоке і повне висвітлення теми на основі узагальнення та критичного аналізу теоретичних основ досліджуваної проблеми, а також висловлення свого погляду й обґрунтування висновків із даної проблематики.

ІНДЗ припускає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології наукових розробок; наявності елементів творчості.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності його результатів для потреб країни.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем країни, на основі реальних статистичних даних за низку років.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається під різними кутами зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – у тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що при виконанні аналізу стану та перспектив розвитку країни й обґрунтуванні

шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження, студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технології дослідження, застосовувати різноманітні методи й засоби досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників оцінки стану економіки.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні завдання.

ІНДЗ видається студенту на початку семестру та виконується студентом самостійно. Студент має надати ІНДЗ для перевірки викладачеві наприкінці семестру до проведення підсумкового контролю. Оцінка за виконання ІНДЗ враховується при виставленні загальної оцінки з дисципліни. Тему ІНДЗ студент може обрати самостійно і обов'язково узгодити її з викладачем чи вибрати її зі списку тем. (див. п. 6. 1.).

У процесі виконання ІНДЗ студент має опрацювати не менш п'яти літературних джерел із посиланнями на використання певної інформації з них у тексті роботи. При цьому робота має носити творчий характер і бути спрямованою на вирішення певної проблеми чи на висловлення особистого погляду автора роботи на питання, яке розглядається в роботі.

ІНДЗ складається з: титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків до індивідуального завдання (за необхідності).

Обсяг ІНДЗ повинен становити біля 15 сторінок у друкованому варіанті (шрифт – 14; інтервал – 1,3; поля: ліве – 30 мм, інші – 20 мм.)

Вступ (1 сторінка) має розкривати актуальність обраної студентом теми, повинен містити чітко визначену проблематику, **формулювання мети та завдання роботи**.

В основній частині роботи (може включати декілька розділів – 9–12 сторінок) необхідно висвітлити ключові питання теми. У цій частині роботи необхідно: дослідити історичні умови і причини виникнення досліджуваних економічних явищ, проаналізувати їх стан, узагальнити теоретичні положення теми, висвітлити різні точки зору за дискусійними питаннями, позитивний та негативний досвід вирішення аналогічних проблем у інших країнах, висловити і обґрунтувати свій погляд на цю проблему.

Висновки (1 сторінка) мають містити обґрунтовані погляди та результати роботи студента щодо повноти та якості досягнення поставленої в роботі мети, бажано, також викласти **певні рекомендації з удосконалення шляхів вирішення соціально-економічних проблем фінансового менеджменту.**

Список використаної літератури охоплює усі джерела, що були опрацьовані студентом при виконанні роботи.

При виконанні завдання необхідно дотримуватися нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем, малюнків.

Завдання має бути виконане і подане на кафедру не пізніше зазначеного в навчальному плані терміну.

Підготовка якісного ІНДЗ є обов'язковою умовою отримання студентом позитивної підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

6.1. Тематика ІНДЗ

1. Управління фінансами підприємства згідно законодавства України.
2. Склад та структура капіталу підприємства.
3. Платіжний календар як метод управління грошовими потоками.
4. Способи мінімізації витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції.
5. Використання моделі Дюпона в процесі формування фінансової стратегії на підприємстві.
6. Основні засади розподілу і використання прибутку на підприємствах України.
7. Методи та моделі фінансового аналізу.
8. Особливості аналізу майнового стану підприємства.
9. Популярні джерела фінансування суб'єктів господарювання в період кризи.
10. Функціональні обов'язки фінансового менеджера на підприємстві.
11. Сутність та джерела капіталовкладень. Досвід України та зарубіжних країн.
12. Особливості антикризового управління в Україні.
13. Вплив системи фінансового менеджменту підприємства на якість його корпоративного управління.

14. Сутність і структура факторів, що впливають на ринкові процентні ставки.

15. Перспективи розвитку фінансового менеджменту в умовах глобалізації та інформатизації суспільства.

16. Поняття фінансової тактики та фінансової стратегії у загальній концепції розвитку підприємства.

17. Сутність антикризового управління фінансами підприємства, а також поняття фінансової санації підприємств.

18. Підвищення якості інформації у процесі обґрунтування прийняття управлінських рішень із фінансового менеджменту.

19. Специфічні риси співвідношення власних і позикових коштів.

20. Переваги та недоліки короткострокового кредиту.

21. Взаємозв'язок між обсягом продажів і потребою в капіталі.

22. Критерії ранжування ефективності капіталовкладень.

23. Проблеми оцінки фінансового стану підприємства.

24. Зарубіжний досвід вирішення проблеми управління дебіторською заборгованістю.

7. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки і даними офіційної статистики.

Основні види самостійної роботи студента:

1. Вивчення лекційного матеріалу.

2. Вивчення основної та додаткової рекомендованої літератури.

3. Робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.

4. Вивчення основних термінів та понять за темами.

5. Підготовка до семінарських занять.

6. Підготовка до складання іспиту.

7. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в табл. 5.

Питання для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за модулями та темами)	Рекомендована література
1	2	3
Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства		
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	1. Особливості фінансового менеджменту в економічно-розвинених країнах. 2. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю. 3. Фінансовий менеджмент як елемент сучасного підприємства	[1; 3; 13; 18; 22; 25; 48; 51]
Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту	1. Роль фінансової інформації в підготовці і прийнятті ефективних управлінських рішень. 2. Світові тенденції розвитку системи захисту економічної інформації. 3. Достовірність зовнішніх джерел фінансової інформації	[1; 3; 13; 18; 22; 25; 48; 51]
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	1. Моніторинг та аналіз фінансових показників діяльності підприємства. 2. Оцінка платоспроможності підприємств у країнах Європи. 3. Аналіз фінансової звітності державних підприємств. 4. Прогнозування показників фінансової звітності підприємства	[12; 14; 17; 19; 25; 42; 49]
Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві	1. Обґрунтування доцільності отримання відстрочки оплати рахунків постачальників, а також оптимального терміну такої відстрочки. 2. Зарубіжний досвід управління інвестиційними потоками. 3. Динамічний аналіз формування та погашення кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання	[9; 10; 13; 16; 20; 24; 34]
Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю	1. Відмінності вітчизняної та зарубіжних класифікацій активів підприємства. 2. Кризові явища в економіці та засилля споживчого кредитування	[1; 3; 7; 11; 20; 46; 48; 50]

1	2	3
Тема 6. Управління необоротними активами	1. Використання методів оцінювання нематеріальних активів в Україні та світі. 2. Потреби в нарощенні необоротних активів для розширення обсягів виробництва	[1; 3; 7; 11; 20; 46; 48; 50]
Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління		
Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	1. Компромісна концепція структури капіталу. 2. Ризик банкрутства в процесі оцінки вартості окремих елементів капіталу. 3. Теорія моніторингових витрат ("теорія витрат на здійснення контролю")	[13; 18; 21; 27; 30; 47]
Тема 8. Управління прибутком	1. Вплив тіньової економіки на зростання кількості прихованих доходів. 2. Прибуток вітчизняних підприємств у контексті нововведень в оподаткуванні. 3. Інформаційно-методологічне забезпечення управління прибутком	[9; 10; 17; 19; 21; 37; 42; 48]
Тема 9. Управління фінансовими ризиками	1. Оцінка ризиків за допомогою моделі шарпа (Sharpe) або CAPM. 2. Критерії прийняття управлінських фінансових рішень в умовах невизначеності	[1; 2; 3; 29; 31; 38; 41; 48]
Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством	1. Особливості технології антикризового управління. 2. Структурно-логічна модель процесу діагностики кризи розвитку підприємства. 3. Система оціночних показників-індикаторів кризового стану: існуючий стан та напрями удосконалення. 4. Автоматизовані системи інтегральної оцінки кризового стану та загрози банкрутства підприємства	[4; 13; 15; 34; 36]
Тема 11. Фінансове планування на підприємстві	1. Раціональне використання капіталу сільськогосподарськими підприємствами. 2. Оптимізація планових рішень на підприємствах сфери послуг. 3. Різновиди оперативних планів на підприємствах Японії та США	[1; 3; 29; 31; 38; 41; 42]

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

1. У чому полягає сутність фінансового менеджменту?
2. Обґрунтуйте необхідність управління фінансами у формуванні й розвитку ринкової економіки.
3. Охарактеризуйте основні функції фінансового менеджера.
4. Які з методів фінансового менеджменту дозволяють досягати стратегічних цілей підприємства?
5. Яким, на вашу думку, повинен бути рівень нормативного забезпечення фінансового менеджменту?

Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту

1. Наведіть приклади інформаційного забезпечення фінансового менеджменту на підприємствах вашого регіону.
2. Тінізація інформаційного простору в Україні та її вплив на управління фінансами.
3. Які особливості фінансової звітності в Україні?
4. Які зміни відбулися за останні роки в системі фінансових звітів?
5. Який вплив зовнішніх споживачів інформації на позитивний імідж підприємства?

Тема 3. Аналіз фінансових звітів

1. Охарактеризуйте важливість фінансових звітів в українській економіці.
2. Яким чином можливо згрупувати фінансові показники?
3. У чому полягає різниця між відносними величинами та коефіцієнтами?

4. Наведіть приклади застосування показників динаміки в фінансовому менеджменті.
5. Яка існує проблема формування власного капіталу в Україні?
6. Які основні загальні принципи, напрями і завдання фінансової звітності в Україні на сучасному етапі?

Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві

1. У чому полягає суттєва різниця у нарахуванні простих та складних відсотків?
2. Порівняйте нарахування відсотків за кредитом за звичайною схемою та з використанням ануїтету.
3. Яким чином на майбутню вартість грошей впливає збільшення періодів нарахування відсотків?
4. Назвіть основні етапи управління грошовими потоками на підприємстві.
5. Визначте перелік основних фінансових коефіцієнтів, які впливають на оборотність та структуру капіталу підприємства.
6. Доведіть необхідність складання звіту про рух основних коштів на підприємстві.

Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю

1. У чому полягає основна мета формування активів?
2. Яким чином проводиться аналіз ліквідності активів підприємства?
3. Обґрунтуйте необхідність оцінки оборотності активів.
4. Яким чином прискорення оборотності активів впливає на рентабельність активів? Обґрунтуйте відповідь.

Тема 6. Управління необоротними активами

1. У чому полягає зв'язок між управлінням необоротними активами, основними засобами та нематеріальними активами?
2. Наведіть класифікацію нематеріальних активів.
3. Назвіть приклади найдорожчих світових роялті.
4. Поясніть методи оцінки необоротних активів.

Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу

1. Наведіть класифікацію капіталу підприємства.
2. Назвіть принципи оптимізації структури капіталу.
3. Поясніть значення поняття фінансовий леверидж.
4. У чому полягає сутність середньозваженої вартості капіталу?
5. Охарактеризуйте процес управління позиковим капіталом.
6. Які ви знаєте особливості оцінки вартості позикового капіталу?

Тема 8. Управління прибутком

1. Охарактеризуйте основну мету управління прибутком на підприємстві.
2. Назвіть джерела формування та напрями розподілу прибутку.
3. У чому сутність і необхідність аналізу "витрати-обсяг-прибуток"?
4. Яким чином можливо вдосконалити ефект фінансового левериджу?
5. Розкрийте зміст точки беззбитковості в контексті фінансового планування.
6. Охарактеризуйте сучасні підходи до управління прибутком.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

1. Розкрийте економічний зміст фінансового ризику та механізм його диверсифікації.
2. Яким чином відбувається управління ризиками на підприємстві?
3. Наведіть приклади механізмів щодо нейтралізації фінансових ризиків підприємства.
4. Яким чином проводиться хеджування ризиків?
5. Назвіть ознаки класифікації фінансових ризиків.
6. Дайте загальну характеристику системи ризик-менеджменту в Україні.

Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством

1. Які існують види фінансової кризи?
2. Охарактеризуйте функціональне та антикризове управління.
3. Дайте характеристику антикризового прогнозування.
4. Дайте характеристику змісту і складу бюджетування на підприємстві.
5. Назвіть відмінності санації та реструктуризації.
6. Чим зумовлена необхідність державного регулювання антикризовим управлінням і якими методами воно здійснюється в Україні?

Тема 11. Фінансове планування на підприємстві

1. Охарактеризуйте завдання фінансового планування.
2. Для чого існують різні методи фінансового планування. Обґрунтуйте.
3. Наведіть приклади фінансового плану на виробничому підприємстві.
4. У чому сутність і необхідність оперативного фінансового планування на підприємстві?

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

1. За засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: а) індивідуальні (запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);
б) групові (розгляд типових прикладів-ситуацій),
2. За засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові (обговорення практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).
3. Для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу у вигляді: індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань (наприклад, ессе).

Ессе – це самостійна творча робота студента із запропонованих тем, яка виконується як домашня, позааудиторна робота. Мета написання ессе – виявити вміння самостійно висловлювати думку, засновану на використаних джерелах із певної тематики.

Ессе припускає вираження автором своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу. Тому мають бути використані роботи не менш як трьох-чотирьох авторів. Причому студент має навести точки зору як "за", так і "проти".

Внутрішня структура ессе може бути довільною, хоча ми рекомендуємо таку структуру: чіткий виклад суті поставленої проблеми, включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в рамках дисципліни, висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої

проблеми. Оскільки ессе – це мала форма письмової роботи, необов'язковим, але бажаним, є повторення висновків у кінці.

Якість будь-якого ессе залежить від трьох взаємозалежних складових, таких як: а) вихідний матеріал, що буде використаний (конспекти прочитаної літератури, лекції, записи результатів дискусій, власні міркування й накопичений досвід з даної проблеми);

б) якість обробки наявного вихідного матеріалу (його організація, аргументація й доводи);

в) аргументація (наскільки точно вона співвідноситься з проблемами, що розглядаються в ессе).

Обсяг – 3 – 4 сторінки (шрифт – 14; інтервал – 1,3; поля: ліве – 30 мм, інші – 20 мм.) При виконанні завдання необхідно дотримуватися нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем і малюнків.

Тематика ессе

1. Проблеми фінансових ринків та фінансових інститутів.
2. Аналіз факторів, що впливають на ринкові процентні ставки.
3. Співвідношення між ризиком і ставкою доходу.
4. Майбутня оцінка грошей. Поточна оцінка грошей, дисконтування.
5. Проблеми нерозподіленого прибутку.
6. Співвідношення прибутку та дивідендів.
7. Різновиди потоків грошових коштів.
8. Прогнозування фінансових потреб при незмінних балансових коефіцієнтах (метод частки обсягу продажів).
9. Прогнозування фінансових потреб при мінливих балансових коефіцієнтах.
10. Проблема кругообігу і напрямів використання оборотного капіталу.
11. Проблеми залучення комерційного кредиту.
12. Короткострокові банківські позики та особливості її залучення.
13. Проблеми мінімізації касового плану.
14. Сутність методу підсумовування доходу від облігацій і премій за ризик.
15. Вартість знову випущених звичайних акцій.
16. Середньозважена, або сукупна вартість капіталу.
17. Поєднання операційної та фінансової залежностей.
18. Дивідендна політика: теорії та практики.

19. Власний капітал акціонерів і проблеми контролю над фірмою.
20. Проблеми лізингу.
21. Проблеми застосування опціону.
22. Конвертовані цінні папери.
23. Дисконтований стандартний період окупності.
24. Внутрішній коефіцієнт окупності капіталовкладень та особливості його застосування.

10. Методики активізації процесу навчання

Для активізації навчального процесу при викладанні дисципліни "Фінансовий менеджмент" передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії (круглий стіл); мозкові атаки; кейс-метод; ділові та рольові ігри; презентації, банки візуального супроводження (табл. 5).

Проблемні лекції – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів із роздаванням студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків із питань, що розглядаються. При читанні лекції студентам даються проблемні питання для самостійного розміркування, на які вони можуть відповісти в процесі лекції. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції – передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило як частина завдання-дослідження.

Робота в малих групах – використовуються з метою активації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії (круглий стіл) – передбачають обмін думками і поглядами учасників із приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

"Мозкові атаки" – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Суть його полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступ перед аудиторією, використовується для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань та інструктажу, демонстрації нових товарів та послуг.

Рольові та ділові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Банки візуального супроводження сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 6

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовний модуль 1. Основні засади фінансового менеджменту та управління фінансово-економічною діяльністю підприємства	
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	1.1. Семінар-дискусія з питання "Фінансовий менеджмент та його інформаційне забезпечення на сучасних підприємствах в Україні". 1.2. Банк візуального супроводження: функції та механізм фінансового менеджменту
Тема 2. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту	2.1. Банк візуального супроводження: особливості інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. 2.2. Робота в малих групах при обговоренні закону України "Про інформацію".

1	2
Тема 3. Аналіз фінансових звітів	3.1. Проблемна лекція з питання "Необхідність формування фінансових звітів та особливості аналізу фінансово-господарської діяльності". 3.2. Семінар-дискусія з питання "Особливості оцінки платоспроможності суб'єкта господарювання" 3.3. Банк візуального супроводження: схема побудови фінансової звітності в Україні та світі
Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві	4.1. Семінар-дискусія з питання "Вдосконалення системи управління грошовими потоками". 4.2. Банк візуального супроводження: оптимальний метод оцінки грошового обігу підприємства
Тема 5. Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю	5.1. Проблемна лекція з питання "Проблема підвищення рівня прибутків від фінансових активів". 5.2. Робота в малих групах при обговоренні особливостей методів розрахунку обсягу активів підприємства. 5.3. Проблемна лекція з питання "Моделі оцінювання активів"
Тема 6. Управління необоротними активами	6.1. Семінар-дискусія з питання "Міжнародний досвід у процесі управління необоротними активами"
Змістовний модуль 2. Управління капіталом і прибутком підприємства та антикризове фінансове управління	
Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	7.1. Проблемна лекція з питання "Управління інтелектуальним капіталом та його оцінювання". 7.2. Семінар-дискусія з питання "Перспективи розвитку інвестування в Україні". 7.3. Банк візуального супроводження: "Види кредитів та умови надання позик в Україні"
Тема 8. Управління прибутком	8.1. Проблемна лекція з питання "Максимізація ринкової вартості на прикладі конкретного підприємства". 8.2. Кейс-метод за темою "Зарубіжний досвід податкового планування на підприємстві"
Тема 9. Управління фінансовими ризиками	9.1. Проблемна лекція з питання "Особливості прогнозування ризиків в агропромисловому комплексі". 9.2. Кейс-метод за темою "Принципи нейтралізації фінансових ризиків". 9.3. Робота в малих групах при обговоренні причин виникнення ризиків на підприємствах галузі торгівлі

1	2
Тема 10. Антикризове фінансове управління підприємством	10.1. Проблемне повідомлення та дискусія з питання: "Механізм визнання банкрутства підприємства в Україні". 10.2. Кейс-метод за темою "Фінансове оздоровлення та шляхи покращення фінансових показників підприємства під час кризи". 10.3. Семінар-дискусія з питання "Порівняльний аналіз антикризового менеджменту в різних країнах"
Тема 11 Фінансове планування на підприємстві	11.1. Кейс-метод за темою "Оптимальне використання капіталу малими підприємствами". 11.2. Банк візуального супроводження "Оперативне планування на підприємствах машинобудівної галузі"

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінки результативності навчальної діяльності при вивченні дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль є засобом виявлення рівня сприйняття студентом навчального матеріалу дисципліни, визначення недоліків при засвоєнні знань та вмінь, встановлення ступеня відповідальності студентів та опанування ними навиками самостійної роботи, стимулювання інтересу студентів до вивчення дисципліни та активності у пізнанні.

Проведення поточного контролю при вивченні дисципліни "Фінансовий менеджмент" передбачає виставлення оцінок за такими формами контролю під час проведення лекційних та семінарських занять (табл. 7): усне опитування, теоретична контрольна робота, тестування; практична контрольна робота; виконання практичних завдань (в аудиторії та самостійно).

Проведення спеціальних процедур модульного (тематичного, рубіжного) контролю результативності навчальної діяльності не передбачається, але може здійснюватися за результатами, отриманими студентом при вивченні тем, які входять до складу відповідних блоків дисципліни (перший блок – теми № 1 – 6; другий блок – теми № 7 – 11).

При визначенні підсумкової кількості балів, отриманих студентом при вивченні дисципліни, не допускається відмова студента (через відсутність на відповідному лекційному, семінарському занятті без поважних причин) від участі у заходах поточного контролю. У разі неучасті студента у відповідних заходах поточного контролю від загальної суми отриманих балів віднімається 1 бал.

Підсумком контролю є іспит.

**Система поточного контролю результативності навчальної діяльності студентів при вивченні
дисципліни "Фінансовий менеджмент"**

№ теми	Назва теми	Кількість балів, які можуть бути отримані студентом за результатами поточного контролю знань													
		усього	у тому числі за формами поточного контролю та вимогами до оцінки												
			усне опитування, теоретична контрольна робота, тестування					практична контрольна робота				виконання практичних завдань (в аудиторії та самостійно)			
			повна відповідь	відповідь, яка має не суттєві помилки	відповідь з суттєвими помилками	відповідь не отримана	виконана без помилок	має не суттєві помилки	має суттєві помилки	не виконана	виконано самостійно без помилок	виконано з допомогою без помилок	виконано самостійно з помилками	завдання не виконано	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	5	3	2	1	0	X	X	X	X	2	1	0	0	
2	Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту	5	X	X	X	X	3	2	1	0	2	1	0	0	
3	Аналіз фінансових звітів	5	3	2	1	0	X	X	X	X	2	1	0	0	
4	Управління грошовими потоками на підприємстві	5	3	2	1	0	X	X	X	X	2	1	0	0	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
5	Управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю	4	X	X	X	X	2	1	0	0	2	1	0	0
6	Управління необоротними активами	4	X	X	X	X	2	1	0	0	2	1	0	0
7	Вартість і оптимізація структури капіталу	4	X	X	X	X	2	1	0	0	2	1	0	0
8	Управління прибутком	5	X	X	X	X	3	2	1	0	2	1	0	0
9	Управління фінансовими ризиками	4	X	X	X	X	2	1	0	0	2	1	0	0
10	Антикризове фінансове управління підприємством	5	3	2	1	0	X	X	X	X	2	1	0	0
11	Фінансове планування на підприємстві	4	X	X	X	X	2	1	0	0	2	1	0	0
Усього за темами дисципліни, у т. ч.		50	до 12				до 16				До 22			
Змістовний модуль 1 (теми 1 – 6)		28	до 9				до 7				до 12			
Змістовний модуль 2 (теми 7 – 11)		22	до 3				до 9				до 10			

Критерії оцінки Ессе

Ессе оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; логічність та послідовність викладення матеріалу; повнота розкриття теми (проблемної ситуації чи практичного завдання); обґрунтованість висновків; використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел; наявність конкретних пропозицій; якість оформлення.

Бали за ессе ставляться з урахуванням якості написання і оформлення роботи, при обов'язковому її захисті.

"10" ставиться студентам, які показали глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, методами економічного дослідження, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, обробляти, аналізувати фактичний матеріал, пов'язувати теоретичний матеріал із проблемами розвитку України. У процесі захисту роботи студент повинен продемонструвати вміння узагальнювати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки. Обов'язковим є оформлення ессе згідно з вказаними вимогами.

"9" ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповністю, або наявні деякі неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки; якщо студентом було усунено не всі зауваження, які було зроблено науковим керівником; якщо теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.

"8" ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповністю, або наявні деякі неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо відсутня творчість та самостійність у дослідженні та у висновках; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки; якщо студентом була усунена значна частина зауважень, які були зроблені науковим керівником.

"7" ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповністю, або наявні певні неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо повністю відсутня творчість та самостійність у дослідженні; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки; якщо студентом була усунена значна частина зауважень, які були зроблені науковим керівником; якщо теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.

"6" ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; недостатньо використано джерела економічної літератури (як монографій, так і періодичних видань); студент слабо володіє матеріалом роботи; не може пов'язати теоретичний матеріал із проблемами розвитку країни; не враховані зауваження наукового керівника; робота оформлена з порушенням вимог.

"5" ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, теоретичні положення дуже слабо підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами розвитку країни; не враховані зауваження наукового керівника. При захисті студент робить значні помилки, недостатньо вільно володіє матеріалом.

"4" ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, теоретичні положення дуже слабо підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; використано мало джерел економічної літератури (як монографій, так і періодичних видань); студент слабо володіє матеріалом роботи; не може пов'язати теоретичний матеріал із проблемами розвитку країни; не враховані зауваження наукового керівника; оформлення роботи не відповідає вимогам. При захисті студент дуже слабо володіє текстом роботи, не може робити висновки.

"2 – 3" ставиться студентам, які недоопрацювали ессе згідно із зауваженнями керівника, а в процесі захисту не здатні розкрити основні результати дослідження, не володіють матеріалом, який наведено в ессе.

"1" ставиться студентам, які не виправили помилки згідно із зауваженнями керівника. При захисті студент не володіє текстом роботи, не може робити висновки.

Оцінювання проводиться за такими **критеріями**:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до усіх п'яти зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за такими критеріями: 1) самостійність виконання; 2) логічність та послідовність викладення матеріалу; 3) повнота розкриття теми (проблемної ситуації чи практичного завдання); 4) обґрунтованість висновків; 5) використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел; 6) наявність конкретних пропозицій; 7) якість оформлення.

Поточно-модульний контроль проводиться двічі за семестр. Він передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Зразок контрольного завдання

Варіант №

Завдання 1. Тести.

1. Яким чином здійснюється негативний вплив на фінансовий стан підприємства-покупця при проведенні попередньої оплати рахунків постачальників:

- а) збільшується собівартість продукції;
- б) зростає потреба в залученні позичкових коштів;
- в) збільшується сума штрафів, сплачених підприємством;
- г) відбувається іммобілізація обігових коштів підприємства;
- д) збільшується потреба у власних обігових коштах підприємства.

2. Яким чином виявляється вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства рівномірного (в часі) формування грошового потоку при оплаті рахунків суб'єктів господарювання:

- а) збільшується балансовий прибуток підприємства;
- б) підвищується платоспроможність підприємства;
- в) зменшується сума штрафів, сплачених підприємством за порушення господарських договорів;
- г) зменшується іммобілізація обігових коштів підприємства;
- д) зменшується ймовірність порушення строків сплати податку на прибуток?

3. Назвіть шляхи скорочення абсолютної суми грошового потоку при здійсненні платежів державі, які залежать від діяльності самого підприємства:

- а) скорочення кількості прямих податків, які стягує держава з підприємства;
- б) розширення кількості пільг, які надаються підприємствам при оподаткуванні;
- в) зниження собівартості продукції;
- г) зниження витрат на оплату праці працівників підприємства;
- д) реалізація частини основних виробничих фондів підприємства.

4. Назвіть спосіб отримання залучених коштів, який забезпечує реальне формування вхідного грошового потоку на підприємстві:

- а) надання підприємству податкового кредиту;
- б) отримання підприємством товарного кредиту від постачальника;
- в) отримання підприємством кредиту для проведення попередньої оплати поставки комплектуючих виробів згідно з укладеним договором;
- г) отримання поворотної фінансової допомоги;
- д) збільшення кредиторської заборгованості.

5. Вкажіть, яким чином підприємство може ефективно забезпечити скорочення грошового потоку при отриманні кредитів у комерційному банку:

- а) збільшити суму власних обігових коштів;
- б) забезпечити наявність власних обігових коштів;
- в) регулярно контролювати стан дебіторської заборгованості покупців;
- г) отримати фінансову допомогу;
- д) прискорити реалізацію продукції.

6. У якому випадку підприємство може оперативніше отримати кредит у банку:

- а) підтримувати стабільну кредитоспроможність підприємства;
- б) кваліфіковано скласти кредитний договір із банком;
- в) наявність значної кількості комерційних банків у регіоні, де знаходиться підприємство;
- г) підвищити гарантію повернення кредиту;
- д) скоротити термін користування кредитом?

7. У якому випадку підприємство може значно скоротити витрати за користування банківськими кредитами:

- а) скоротити обсяг залучення кредитів;
- б) збільшити суму власних обігових коштів;
- в) достроково погасити отримані кредити;
- г) провести пролонгацію отриманих кредитів;
- д) вимагати попередньої оплати продукції покупцями.

8. Назвіть напрям фінансових інвестицій, який дозволить отримати додатковий дохід за рахунок пільг при оподаткуванні:

- а) придбання акцій комерційного банку;
- б) вкладення коштів у спільні підприємства з іноземними інвестиціями;
- в) придбання акцій підприємства з іноземними інвестиціями;
- г) розмістити вільні кошти на поточному рахунку в комерційному банку;
- д) придбати векселі.

9. Прийміть рішення про напрям фінансових інвестицій, який пов'язаний із найменшим ризиком для підприємства:

- а) придбати акції акціонерного підприємства в сфері агропромислового комплексу;
- б) придбати облігації державної позики;
- в) розмістити кошти на депозитному рахунку в комерційному банку;
- г) вкласти кошти в статутний фонд підприємства, створеного агрофірмою і двома підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції;
- д) придбати казначейські зобов'язання Мінфіну.

10. Прийміть рішення про напрям фінансових інвестицій підприємства, який забезпечить найбільш прискорене надходження доходу:

- а) придбати облігації державної позики;
- б) придбати облігації відкритого акціонерного підприємства;

- в) придбати казначейські зобов'язання Мінфіну;
- г) розмістити кошти на депозитному рахунку в комерційному банку;
- д) вкласти кошти в статутний фонд спільного підприємства.

11. Вкажіть, яку операцію руху грошових коштів із зазначених підприємство може здійснити за допомогою факторингу:

- а) надання підприємству позички під дебіторські рахунки;
- б) переказ коштів із рахунку покупця на рахунок підприємства;
- в) надання підприємству позики під заставу;
- г) продаж майна підприємства в розстрочку;
- д) укладення для підприємства угоди на купівлю його продукції на певну дату в майбутньому?

12. Вкажіть, яка зі згаданих операцій руху грошових коштів найбільше відповідає суті лізингу:

- а) надання та отримання товарного кредиту;
- б) здача в оренду предметів тривалого користування;
- в) отримання позички у матеріальній формі під заставу;
- г) надання в оренду майна, як правило, великої вартості на довгостроковий період;
- д) надання в оренду майна, як правило, з наступним правом його викупу?

13. Зменшення будь-якого виду дебіторської заборгованості на підприємстві призводить до:

- а) грошового припливу по інвестиційній діяльності;
- б) грошового припливу по фінансовій діяльності;
- в) грошового відтоку по фінансовій діяльності;
- г) грошового припливу по операційній діяльності;
- д) грошового відтоку по операційній діяльності.

14. Які/який із запропонованих варіантів відповідей перелічує виключно складові грошового потоку, облік якого проводився не-прямим методом:

- а) оплата праці управлінського персоналу комерційної фірми, амортизаційні відрахування, чистий прибуток;
- б) відображена в балансі підприємства сума довгострокової кредиторської заборгованості, балансовий прибуток підприємства, сума придбання нематеріальних активів;
- в) сума амортизації нематеріальних активів, приріст коротко-термінової кредиторської заборгованості, вартість викуплених власних акцій підприємства;

г) приріст вартості основних і нематеріальних активів у результаті їх переоцінки, сума оплати вартості матеріалів та комплектуючих, сума отриманої безоплатної фінансової допомоги;

д) сума сплачених процентів за використання банківського кредиту, сума виплачених підприємством дивідендів, сума придбання довгострокових держоблігацій?

15. Компаундирування відстроченої ренти – це:

а) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених водночас на певний термін під певний процент;

б) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент, вклади за якою здійснюються на початку кожного періоду;

в) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому одночасно;

г) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу в кінці кожного періоду;

д) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент, вклади здійснюються в кінці кожного періоду;

е) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому на початку кожного періоду.

16. Дисконтування просте – це:

а) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених одночасно на певний термін під певний процент;

б) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент;

в) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади за якою проводяться в кінці кожного періоду;

г) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади за якою проводяться на початку кожного періоду;

д) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу в кінці кожного періоду;

Е) інше.

17. "Правило числа 72" застосовується у випадках:

а) коли необхідно приблизно визначити, яка комбінація рівня процентної ставки і термінів вкладу дасть збільшення вкладеного капіталу втричі;

б) коли необхідно приблизно визначити, яка комбінація рівня процентної ставки та кількості разів нарахування складного процента протягом року дасть подвоєння вкладу;

- в) коли необхідно приблизно визначити, яка комбінація рівня процентної ставки і термінів вкладу дасть подвоєння вкладеного капіталу;
- г) в інших випадках.

18. Якщо виплати проводяться на початку кожного періоду, то така рента називається:

- а) звичайною;
- б) вексельною;
- в) ануїтетною;
- г) амбарною;
- д) авансовою.

19. Якщо здійснюється т-кількість разів нарахування складного процента протягом одного року, тоді:

- а) процентна ставка зменшується в Т-разів;
- б) процентна ставка збільшується в Т-разів;
- в) кількість періодів зменшується в Т-разів;
- г) кількість періодів збільшується в Т-разів.

20. Охарактеризуйте підприємство щодо можливості максимізації прибутку, використовуючи показники методу операційного левериджу, за умови його збиткової діяльності, але досягнення низького рівня змінних витрат на одиницю виробленої продукції:

а) зростання запасу фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, низьке значення коефіцієнта операційного левериджу, низький ефект операційного левериджу;

б) падіння запасу фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, високе значення коефіцієнта операційного левериджу, низький ефект операційного левериджу;

в) незмінний обсяг запасу фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, низьке значення коефіцієнта операційного левериджу, низький ефект операційного левериджу;

г) недостатній запас фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, високе значення коефіцієнта операційного левериджу, нульовий ефект операційного левериджу.

21. Визначте умову, за якої виробництво продукції підприємства буде вигідним для приватного бізнесу:

а) фактичний обсяг виробництва та реалізації продукції менший за порогову кількість товару;

б) фактичний обсяг реалізації продукції менший за порогову кількість товару, проте підприємство за обсягом виробництва дану межу зуміло перейти;

в) фактичний обсяг виробництва та реалізації продукції більший за порогову кількість товару;

г) фактичний обсяг виробництва продукції менший за порогову кількість товару, проте за рахунок значних запасів нереалізованої продукції реалізовано більше за порогову кількість товару.

22. Визначте ймовірні напрями зміни порогу рентабельності на підприємстві, яке прагне відмовитись у наступному році від виробництва одного з двох видів продукції:

а) поріг рентабельності за умови збереження обсягу виручки на рівні поточного року при знятті з виробництва менш рентабельної продукції зросте;

б) поріг рентабельності за умови зменшення обсягу виручки порівняно з поточним роком при знятті з виробництва менш рентабельної продукції зменшиться більшою мірою, ніж при досягненні виручки рівня поточного року;

в) поріг рентабельності підвищиться у разі зняття з виробництва рентабельнішого виду продукції та знизиться у протилежному разі (зняття з виробництва менш рентабельного виду продукції);

г) поріг рентабельності знизиться у разі зменшення загальної суми виручки від реалізації та підвищиться у протилежному разі;

д) поріг рентабельності зросте, оскільки збільшиться питома вага постійних витрат у виручці від реалізації.

23. Дія операційного важеля проявляється в тому, що:

а) довільна зміна виручки не призводить до зміни прибутку;

б) довільна зміна виручки завжди спричиняє більшу зміну прибутку;

в) довільна зміна виручки завжди спричиняє меншу зміну прибутку;

г) довільна зміна виручки завжди спричиняє більшу зміну прибутку лише за умови однакових темпів зростання постійних і змінних витрат;

д) довільна зміна виручки завжди спричиняє більшу зміну прибутку лише за умови зміни співвідношення постійних і змінних витрат у напрямі збільшення частки постійних.

24. Назвіть фактори, що не впливають на обсяг прибутку від реалізації продукції підприємства:

а) зниження собівартості товарної продукції;

б) зміна обсягу нарахованих амортизаційних відрахувань;

в) підвищення ставок акцизного збору;

г) скорочення залишків нереалізованої продукції на кінець року;

д) зниження ставки ПДВ на продукцію підприємства.

Завдання 2. Тести-задачі.

Розв'яжіть задачу (письмово) та оберіть правильну відповідь з чотирьох можливих варіантів.

1. У звітному році підприємство отримало короткостроковий кредит на суму 100 тис. грн під 60 % річних на 30 днів. Сума фінансових витрат у звіті про фінансові результати складе:

- а) 5 тис. грн;
- б) 100 тис. грн;
- в) 105 тис. грн;
- г) 51 тис. грн.

2. Підприємство реалізувало продукцію на суму 240 тис. грн, у тому числі ПДВ 40 тис. грн, матеріальні витрати – 120 тис. грн, оплата праці – 30 тис. грн, амортизація – 15 тис. грн, прибуток – 35 тис. грн. Розмір чистих надходжень, відображених у звіті про рух грошових коштів, складатиме:

- а) 120 тис. грн;
- б) 35 тис. грн;
- в) 50 тис. грн;
- г) 200 тис. грн.

3. Розрахуйте традиційний коефіцієнт ціна/балансова вартість на одну акцію, якщо відомо, що курс акції 37 грн, балансова вартість 1 акції 7 грн, прибуток на 1 акцію 2,60 грн:

- а) 3,85;
- б) 5,29;
- в) 14,23;
- г) 2,94.

4. Підприємство отримало за звітний період виручку від реалізації на суму 96 тис. грн. Витрати виробництва склали 32 тис. грн. Підприємство веде оподатковувану ПДВ діяльність, але не продає підакцизних товарів. Чистий дохід у "Звіті про фінансові результати" буде:

- а) 64 тис. грн;
- б) 52 тис. грн;
- в) 80 тис. грн;
- г) 12 тис. грн.

Викладач _____

Проведення підсумкового письмового іспиту. Умовою допуску до іспиту є оцінки з поточного модульного контролю знань.

Кожне завдання передбачає демонстрацію певного рівня оволодіння студентом компетентностями теоретичного, практичного та науково-аналітичного характеру.

У межах володіння відповідними компетентностями кожне завдання оцінюється певною сумою балів, відповідно до рівня їх складності, сумарна кількість яких складає до 40 балів (табл. 8).

Загальна оцінка результативності навчальної діяльності студентів при вивченні дисципліни дається за формулою:

$$O = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m K_{ij} - \sum_{t=1}^n P + \sum_{z=1}^5 \sum_{e=1}^s B, \quad (1)$$

де O – загальна оцінка результативності навчальної діяльності студентів при вивченні дисципліни, балів;

i – номер теми, за якою здійснюється поточний контроль;

j – форма поточного контролю за i -тою темою;

n – кількість тем, передбачених робочою програмою дисципліни;

m – кількість форм поточного контролю за i -тою темою;

K – кількість балів, отриманих за j -тою формою поточного контролю за i -тою темою;

t – пропущені студентом заняття (без поважної причини), в ході яких студент не брав участь у формах поточного контролю;

P – кількість штрафних балів, які студент отримує через неучасть у формах поточного контролю ($P=1$);

z – завдання екзаменаційного білета (кількість завдань – 5);

e – вимоги до оцінки якості виконання екзаменаційних завдань;

s – кількість вимог до оцінки якості виконання екзаменаційних завдань;

B – кількість балів, отриманих за e -тою вимог до оцінки якості виконання екзаменаційних завдань за z -тим завданням.

Система підсумкового (іспит) контролю результативності навчальної діяльності студентів при вивченні дисципліни "Фінансовий менеджмент"

50

№ завдання	Характер завдання	Зміст компетентностей, які оцінюються	Вимоги до оцінки	Кількість балів (максимальна)
1	2	3	4	5
1	Стереотипне	Знання формування фінансових звітів; вміння ефективно управляти інвестиційними потоками, забезпечувати їх синхронізацію; вміння логічно та коректно використовувати понятійно-категоріальний апарат фінансового менеджменту	повнота виконання поставленого завдання	2
			правильність визначення економічного змісту категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			повнота та аргументованість висновків	1
			охайність виконання завдання	1
			Усього	6
2	Діагностичне	Знання щодо формування фінансових ресурсів підприємств для забезпечення поточної діяльності; вміння здійснювати прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства; здатність аналізувати та оцінювати доходи майбутніх періодів на підприємстві	повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			правильність використання типових алгоритмів виконання поставленого завдання	1
			повнота та аргументованість висновків	1
			охайність виконання завдання	1
			Усього	7

Закінчення табл. 8

1	2	3	4	5
3	Діагностичне	Знання організації управління грошовими потоками для забезпечення фінансової стійкості підприємств; здатність використання фундаментальних теоретичних і практичних знань з внутрішньо фірмового планування	повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			правильність використання типових алгоритмів виконання поставленого завдання	1
			повнота та аргументованість висновків	1
			охайність виконання завдання	1
			Усього	7
4	Евристичне	Знання методології фінансового забезпечення підприємств; вміння визначати дохід акціонерів на 1 акцію в поточному та перспективному періоді; вміння здійснювати оцінку фінансових ризиків підприємства	повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			використання як типового підходу, так самостійно запропонованого алгоритму вирішення завдання	4
			повнота та аргументованість висновків	1
			охайність виконання завдання	1
			Усього	10
5	Евристичне	Знання пріоритетів управління фінансовою санацією та реструктуризацією підприємств; вміння давати обґрунтування доцільності фінансового прогнозування і планування	повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			використання як типового підходу, так самостійно запропонованого алгоритму вирішення завдання	4
			повнота та аргументованість висновків	1
			охайність виконання завдання	1
			Усього	10
Усього				40

Іспит здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами.
Зразок екзаменаційного білета

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчальна дисципліна "Фінансовий менеджмент"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Обґрунтуйте необхідність залучення позикових коштів, охарактеризуйте основні етапи процесу кредитування.

2. Підприємство придбало споруду за 120 000 грн на таких умовах:

а) 25 % вартості оплачується негайно;

б) залишкова частина погашається річними платежами протягом 10 років із нарахуванням 12 % річних на непогашену частину кредиту за схемою складних відсотків.

Визначте суму річного платежу.

3. Підприємство можна продати за 9,7 млн грн або реконструювати його. Після реконструкції прогнозований середньорічний чистий грошовий потік 0,76 млн грн. Середньозважена вартість капіталу 11 %. Потрібно визначити вартість підприємства методом капіталізації доходів, для того щоб вирішити, що краще: продати підприємство чи реконструювати його. Які фактори більш над усе впливають на формування вартості підприємства?

4. Підприємство має в розпорядженні грошові кошти на суму 300 тис. грн, дебіторську заборгованість на 30 тис. грн. Короткострокові зобов'язання 25 тис. грн. Довгострокові кредити 50 тис. грн. Цінних паперів немає. Яким буде уточнений коефіцієнт ліквідності? Дайте повну відповідь: від чого залежать подані показники?

5. Компанія отримала дохід у звітному році в розмірі 1 млн грн. Вона може або продовжувати роботу в цьому режимі, отримуючи в майбутньому такий же дохід, або реінвестувати частину прибутку на таких умовах:

Частка реінвестованого прибутку, %	Досягнутий темп приросту прибутку, %	Потрібна акціонерам норма прибутку, %
0	0	10
10	6	14
20	9	14
30	11	18

Визначте, яка альтернатива найбільш вигідна. Відповідь обґрунтуйте.

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.

Протокол № ___ від _____ 2012 р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____

Порівняльна характеристика результатів навчальної діяльності студента за різними системами оцінювання наведена у табл. 9.

Таблиця 9

**Характеристика результатів навчальної діяльності студента
за різними системами оцінювання**

Система оцінювання			Характеристика результатів навчальної діяльності студента
ECTS	національна (5 балів)	накопичувальна (100 балів)	
1	2	3	4
A	Відмінно	90 – 100	Студент при виконанні завдань теоретичного та практичного характеру ефективно застосовує системні компетентності, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, робляться аргументовані висновки
B	Добре	82 – 89	Студент при виконанні завдань теоретичного та практичного характеру ефективно застосовує узагальнені знання, вміння та навички, формування яких передбачено моделлю професійних компетентностей. Завдання виконуються як із використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, робляться аргументовані висновки. При відповіді на теоретичні питання і при виконанні практичних завдань студент припускається незначних неточностей

1	2	3	4
C	Добре	74 – 81	Студент при виконанні завдань теоретичного та практичного характеру застосовує основні компетентності, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються в цілому правильно з використанням типового алгоритму, при їх виконанні студент припускається несуттєвих помилок
D	Задовільно	64 – 73	Студент при виконанні теоретичного та практичного характеру без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та порівнянні економічних явищ та процесів
E	Задовільно	60 – 63	Студент при відповіді на теоретичні питання та при виконанні практичних завдань без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається помилок
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59	Студент не може дати відповіді на теоретичні питання, не здатен виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ та процесів, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0 – 34	Студент стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ та процесів, не може виконати практичні завдання

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Брігхем – К. : КП "ВАЗАКО" Вид. "Молодь", – 2006. – 541 с.
2. Бузько И. Р. Экономический риск (методы анализа, оценки и ограничения) / И. Р. Бузько. – Донецк : НЭП НАН Украины, 2001. – 332 с.
3. Ванхорн Дж. С. Основы финансового менеджмента / Дж. С. Ванхорн, Дж. М. Вахович мл. – 12-е изд. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2008. – 1232 с.
4. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посібн. / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
5. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / А. Б. Гончаров. – Х. :ВД "ІНЖЕК", 2005 р. – 240 с.
6. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року N 436-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №18 – 22. – Ст. 144.
7. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда – К. : Знання-Прес, 2006. – 424 с.
8. Демчак Р. Є. Державне регулювання розвитку фондового ринку в Україні: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Р. Є. Демчак ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2005. – 20 с.
9. Деньги и финансы: тесты и задачи / И. Т. Балабанов, А. И. Балабанов, Боровкова В. А. и др. – СПб. : Питер, 2000. – 144 с.
10. Игровой практикум по финансам / И. Т. Балабанов, Н. А. Каморджанова, В. М. Степанов и др. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 192 с.
11. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент : учебн. пособ. / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 768 с.
12. Кожанова Є. П. Економічний аналіз: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Є. П. Кожанова, І. П. Отенко – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003. – 208 с.
13. Ли Ченг Ф. Финансы корпораций: Теория, методы и практика; пер. с англ. / Ф. Ли Ченг, Дж. И. Финнерти. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 685 с.
14. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарської діяльності неплатоспроможних підприємств та організацій

(наказ № 81 від 27.06.97 р. Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій) // Офіційний вісник України. – 1997. – № 32. – С. 144.

15. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : навч. посібн. / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. – К. : КНЕУ, 2005. – 557 с.

16. Роберт Т. Квадрант денежного потока / Т. Роберт, Кийосаки и Шэрон Л. Лектер. – М. : Попурри, 2008. – 416 с.

17. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій : підручник / В. М. Суторміна. – К. : КНЕУ, 2004. – 566 с.

18. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посібн. – 2-ге вид., переробл. і допов. / О. С. Філімоненков. – К. : МАУП, 2006. – 328 с.

19. Фінанси підприємств. Кер. кол. авторів: А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк, та ін.: К. : КНЕУ, 2011. – 552 с.

20. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації : навч. посібник / Кол. авт. : В. З. Потій, Н. Д. Бабяк, Г. Ю. Жолнерчик та ін.; за ред. В. З. Потій. – К. : КНЕУ, 2005. – 244 с.

21. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Колектив авторів: О. О. Терещенко, Я. І. Невмержицький, А. П. Куліш та ін. – К. : КНЕУ, 2006. – 312 с.

22. Фінансовий менеджмент : підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2006. – 536 с.

23. Фінансовий менеджмент. Кер. кол. авторів: А. М. Поддєрьогін Колектив авторів: М. Д. Білик, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Невмержицька та ін. К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.

12.2. Додаткова

24. Аранчій В. І. Фінанси підприємств : навч. посібник для практичних занять / В. І. Аранчій ; Полтавська державна аграрна академія. – К. : Професіонал, 2004. – 293 с.: іл. – Додатки С. 266–292. – Бібліогр. С. 260–265.

25. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : учебное пособие / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 512 с.

26. Бердникова Т. Б. Рынок ценных бумаг и биржевое дело / Т. Б. Бердникова. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 270 с.

27. Бізнес-план: Технологія розробки та обґрунтування: навч. посібн. – 2-ге вид., доп. / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболев та ін. – К. : 2002. – 379 с.

28. Волков С. Н. Оценка кредитного риска / С. Н. Волков // Финансы Украины. – 2003. – № 7. – С. 41–44.
29. Гончарук О. В. Деньги и финансовые институты. / О. В. Гончарук, Н. А. Савинская, П. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2000. – 224 с.
30. Горохов Н. Ю. Бизнес-планирование и инвестиционный анализ / Н. Ю. Горохов, В. В. Малев. – М. : Информационно-издательский дом Филинь, 1998. – 208 с.
31. Доценко Г. Доходность и риск размещения временно свободных средств при выдаче крупных кредитов. / Г. Доценко, Л. Стовбчатый // Финансы Украины. – 2003. – № 8. – С. 13–18.
32. Есипов В. Е., Ценообразование на финансовом рынке / В. Е. Есипов, Г. А. Маховикова. – СПб. : Питер, 2001. – 176 с.
33. Колодізев О. М. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері : навч. посібн. / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, І. О. Губарева. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 408 с.
34. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посібн. – 4-те вид., стер. / В. Д. Лагутін. – К. : Знання, 2004. – 215 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
35. Леонтьев В. Е. Финансы, деньги, кредит и банки : учебн. пособ. / В. Е. Леонтьев, Н. П. Радская. – СПб. : Знание; ИВЭСЭП, 2002. – 94 с.
36. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
37. Лудченко Я. О. Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів : навч. посібн. / Я. О. Лудченко. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 208 с.
38. Марьин С. А. Управление кредитными рисками – основа надежности банка / С. А. Марьин // Вопросы экономики. – 2003. – № 4. – С. 13.
39. Миляков Н. В. Финансы : учебн. пособ. / Н. В. Миляков. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 543 с.
40. Моисеев С. Р. Международные валютно-кредитные отношения : учебн. пособ. / С. Р. Моисеев. – 2-е изд.; перераб. и доп. – М. : Изд. "Дело и Сервис", 2007. – 816 с.
41. Риски в современном бизнесе / П. Г. Грабовый, С. Н. Петрова, С. И. Полтавцев и др. – М. : Изд. "Аланс", 1994. – 200 с.

42. Роберт С. Хиггинс. Финансовый анализ. Инструменты для принятия бизнес-решений / С. Хиггинс Роберт. – М. : Вильямс, 2007. – 464 с.
43. Рынок ценных бумаг и биржевое дело : учебник ; под ред. О. И. Дектяревой, Н. М. Коршунова, Е. Ф. Жукова. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 501 с.
44. Рынок ценных бумаг: учебник ; под ред. В. А. Галанова, А. И. Басова. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 448 с.
45. Рынок ценных бумаг: учебник ; под ред. Н. Т. Клещева. – М. : Экономика, 2007. – 559 с.
46. Савицкий К. Л. Инструментарий инвестора / К. Л. Савицкий, А. П. Перцев, М. Е. Капитан. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 112 с.
47. Сергеев И. В. Организация и финансирование инвестиций / И. В. Сергеев, И. И. Веретенникова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 400 с.
48. Сорос Дж. Алхимия финансов / Дж. Сорос – М. : Инфра, 1999. – 208 с.
49. Сухова Л. Ф. Практикум по разработке бизнес-плана и финансовому анализу предприятия : учебн. пособ. / Л. Ф. Сухова, П. А. Чернова. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 60 с.
50. Управление коллективными инвестиционными фондами ; под ред. К. Гилкреста. – М. : Raster's, 1999. – 569 с.
51. Финансы, денежное обращение и кредит : учебник ; под ред. В. К. Сенчагова, А. И. Архипова. – М. : Проспект, 2001. – 496 с.
52. Ценные бумаги : учебник ; под ред. В. И. Колесникова, В. С. Торкановского, С. А. Бакланова. – 2-изд. перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2007. – 448 с.

12.3. Ресурси мережі Internet

53. Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
54. Сайт ЛігаБизнесІнформ. – Режим доступу : www.liga.net.
55. Сайт Нормативні акти України. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
56. Сайт Право. Україна. – Режим доступу : www.legal.com.ua.
57. Сайт Управління статистики. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	5
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
3. Зміст навчальної дисципліни за темами.....	9
4. Плани лекцій.....	15
5. Плани семінарських занять.....	17
6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	22
6.1. Тематика ІНДЗ.....	24
7. Самостійна робота студентів.....	25
8. Контрольні запитання для самодіагностики.....	28
9. Індивідуально-консультативна робота.....	31
10. Методики активізації процесу навчання.....	33
11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів.....	36
12. Рекомендована література.....	55
12.1. Основна.....	55
12.2. Додаткова.....	56
12.3. Ресурси мережі Internet.....	58

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
для студентів спеціальності
8.03050101 "Економічна теорія"
денної форми навчання**

Укладач **Степаненко Вікторія Олексіївна**

Відповідальний за випуск **Попов О. Є.**

Редактор **Хижняк Т. М.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2013 р. Поз. № 229.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.
Ум.-друк. арк. 3,75. Обл.-вид. арк. 4,69. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*